

Ambers Zoektocht naar eeuwig leven

Spreken over Eeuwig Leven, is spreken over de Dood. Dat deden we vanavond en dat deed ik in aanloop naar deze show. Ik ging in gesprek met mensen gespecialiseerd in rituelen en rouw, met AI-experts en toekomstdenkers. Soms bleef het wat abstract, filosofisch. Soms kwam het heel dichtbij. Altijd voelde het groot, veel. Ik probeer hier mijn gedachten te ordenen, hopelijk haal je er ook iets uit.

Waarom ik eeuwig zou willen leven

Ik ben net dertig en sta middenin het leven. Of ja, ik ben op een derde, misschien zelfs maar op een kwart, volgens de huidige voorstellingen. Toch voelt dertig als een kruispunt. Het is een punt waarop levensfasen en -keuzes haast tastbaar worden. Het voelt het alsof er opties beginnen af te vallen. Ook op een andere manier komt de dood dichterbij: mijn moeder kroop een paar jaar geleden door het oog van de naald. Daarna kregen we de garantie: deze ziekte komt terug. Een tot vijf jaar nog. Elke drie maanden naar het ziekenhuis voor controle. Elke drie maanden een reminder aan de eindigheid.

Eeuwig leven klinkt dan best aantrekkelijk. Dan stopt die stomme aftelklok en blijft mijn moeder gewoon. En zelf zou ik allerlei verschillende levenspaden kunnen uitproberen; dat van wereldreiziger, museumdirecteur, moeder, schrijver, boswachter...

Ik verbaasde me over de mogelijkheden om fysiek of digitaal voort te leven. Er is een enorme tak van wetenschap bezig met levensverlenging; *anti-aging* en *longevity* zijn big business. Digitaal is er nog veel meer mogelijk. De grote techbedrijven maken 'digitale tweelingen' van ons om ons gedrag te voorspellen en daarop in te kunnen spelen, vertelde hoogleraar Frans Feldberg. Grote kans dat ik mijn digitale tweeling straks zelf in kan zetten, bijvoorbeeld om mijn administratie en zoomcalls te doen. En als de mogelijkheden uitbreiden, kan die digitale tweeling ook na mijn dood verder. Dus dat langer en digitaal leven kan en komt.

Consequenties

Als we eeuwig leven, zal dat een enorme impact hebben op onze individuele levens en op onze samenleving. In de gesprekken die ik voerde, kwamen verschillende scenario's voorbij. Sowieso zal de demografie er heel anders uit gaan zien. Zo zullen we waarschijnlijk later en minder kinderen krijgen. Wat me verontrustte is het idee dat de huidige heersende macht voor eeuwig blijft zitten. Er komt niet op een natuurlijke manier plek voor de volgende (mijn!) generatie en daarmee ook niet voor nieuwe ideeën, verhalen en idealen, voor verandering.

De meeste mensen die ik sprak, vreesden dat we doelloos worden als we oneindig veel tijd hebben. “De dood geeft betekenis en glans aan het leven”, zeiden zij, “zonder einde verliezen we onze drive”. Gevoelsmatig klopt dit voor mij. Maar volgens transhumanist Didier Coeurnelle zeggen we alleen dat de dood zin heeft en geeft, omdat we het idee dat de dood totaal betekenisloos en gruwelijk is, niet aankunnen. Arief Huhn van denktank Freedomlab, wees me er bovendien op dat er veel religies zijn waarin men gelooft in eeuwig leven; gelovigen zijn daardoor niet bij de pakken neer gaan zitten en nihilistisch geworden. Volgens Huhn creëren we ook nu al vaak op een kunstmatige manier eindigheid in ons leven, rites de passages. Overgangen van peuter naar kleuter, van kleuter naar basisschool, middelbare school, van vervolgopleiding naar werk... De dood is dan de laatste rite de passage. Ook al zou die betekenisloos zijn, dan wil ik die betekenis er toch inleggen. Ik herinner me van toen mijn opa overleed bijvoorbeeld naast verdriet ook een groot gevoel van verbondenheid.

Te weinig plek voor de dood

Voorlopig leven we met de dood en de doden. Ik heb vrienden die veel te jong een ouder verloren. Hoe ga ik hier goed mee om? Ik haalde veel uit het gesprek met Ameline Ansu, socioloog en schrijver van het boek *Van harte gecondoleerd*. Wat ik mooi vind, is dat ze pleit voor luchtigheid. Ze komt met praktische tips, bijvoorbeeld: zet belangrijke data in je agenda, vraag naar behoeftes. In gesprek over dood en rouw hoef je niet met een oplossing te komen.

Uit de gesprekken over onze omgang met de dood, kwam voor mij heel duidelijk naar voren dat er in onze samenleving veel te weinig plaats is voor dood en rouw. Volgens onderzoeker Martin Hoondert past sterfelijkheid niet in het modernistische maakbaarheidsdenken van de neoliberale maatschappij waarin iedereen voor zichzelf moet kunnen zorgen. Ethicus Ties van der Werff beaamt dit: “De dood is echt de grens van de maakbaarheid. Als we de dood accepteren, accepteren we ook dat het leven niet helemaal maakbaar is.”

Durf te leven

Ik werd er ongemakkelijk van toen verouderingsprofessor Andrea Maier tegen me zei: “Je gaat momenteel achteruit.” En: “Weet je je longinhoud en je hartfunctioneren? Dat zou wel moeten.” Voorkomen is beter dan genezen, daar geloof ik wel in. Toch wil ik niet alles tracken en meten. Ik ben wel bezig met mijn gezondheid, maar vooral zodat ik me nu goed voel. Kunstenaar Carlijn Kingma verwoordde het zo: “Niet doodgaan is niet hetzelfde als leven. Als je continu bezig bent met het voorkomen van doodgaan, dan vergeet je te leven.”

Sterker nog, de angst voor de dood kan er voor zorgen dat je niet dúrft te leven. Ik luisterde laatst een podcast over een gezin dat een kind was verloren. Ineens werd ik zo bang om zelf een kindje te krijgen, omdat ik het dan ook zou kunnen verliezen. Toen ik het met mijn vriend hierover had, zei hij: “Dan zou je nooit meer van iets kunnen houden.” Dus ik denk dat we er toch aan beginnen. Ondertussen bereid ik me vast voor op de gesprekken die ik later met mijn kinderen zal voeren: over de dood en over digitaal voortleven. Ik zal moeten uitleggen waarom ik dat wel of niet wil. En als ik digitaal blijf, dat dat dan niet echt mama is. *Artificial Intelligence* heeft geen gevoel, geen bewustzijn, geen gezond verstand, geen verbeeldingskracht en geen inlevingsvermogen. Laten we onze menselijkheid inzetten, zolang wij er zijn.

Tot zover,
Amber

Ambers Zoektocht is onderdeel van de theatrale talkshow *Morgen met Lucas*, een productie van Stichting Nieuwe Helden in samenwerking met LUX, TAQA Theater De Vest, Verkadefabriek en Zwolse theaters en is tot stand gekomen met steun van Fonds Podiumkunsten.

Met dank aan alle geïnterviewden: Ameline Ansu, Andrea Maier, Arief Huhn, Didier Coeurnelle, Frans Feldberg (VU Amsterdam), Gert Meyers, Hans Thijssen, Joep Schot, Marc Slors, Marian Markelo, Martin Hoondert, Nynke Anna van der Mark, Pim Haselager, Pim Korsten, Ronald Leenes, Rudi Westendorp, Sebastiaan Crul, Siri Beerends, Stefan Buijmans, Tessa Cramer, Ties van de Werff, Wing Yan Man

“Niet doodgaan is niet hetzelfde als leven. Als je continu bezig bent met het voorkomen van doodgaan, dan vergeet je te leven.”

– Carlijn Kingma